

La funció educativa de la rondalla

Carme Oriol Carazo

Universitat Rovira i Virgili

Resum: El treball que es presenta gira al voltant de tres eixos principals. En primer lloc, es tracta la rondalla com a gènere etnopoètic, és a dir, com a gènere de la literatura popular. A continuació, s'explica quina és la funció educativa de la rondalla i se'n destaquen els elements formatius. I, finalment, s'intenta donar resposta a la pregunta: les rondalles són conservadores des del punt de vista ideològic?

Paraules clau: rondalla, folklore, etnopoètica, educació, literatura popular, català.

Abstract: *The work presented comments on three main topics. First, the folktale is treated as an ethnopoetic genre, that is, as a genre of folk literature. Subsequently, the educational function of the folktale is explained and its formative elements are highlighted. Finally, an attempt is made to answer the following question: Are folktales conservative from an ideologic point of view?*

Keywords: *folktale, folklore, ethnopoetic, education, folk literature, Catalan.*

1. LA RONDALLA

La rondalla és un relat de ficció que serveix per entretenir, però també per explicar, de forma simbòlica, fets i experiències que tenen relació amb la vida quotidiana de les persones.¹ Per això, per exemple, per remarcar la bellesa dels protagonistes la rondalla meravellosa utilitza imatges com aquesta: “una vegada hi havia un nen i una nena que l’un tenia el sol pintat a la cara i l’altre les estrelles”. Aquesta forma simbòlica (i, per tant, indirecta) de parlar de la realitat permet donar una resposta efectiva a problemes de maduració individual i social que es produeixen en les diferents etapes de la vida, des de la infància fins a l’edat adulta.

L’escriptora Maria Aurèlia Capmany en el pròleg del llibre *Aureli Capmany explica set rondalles*, publicat el 1965, referint-se als dots que tenia el seu pare com a rondallaire (és a dir, com a explicador de rondalles), diu: “l’exemple que de les seves explicacions en podies treure era sempre positiu i clar i optimista: era millor ser bo que dolent, era millor dir veritats que mentides” (Capmany 1965: 11). Les rondalles, per tant, ens expliquen com ens hem de comportar. Tenen una funció educativa.

Les rondalles tracten sobre temes relacionats amb les dificultats que es produeixen en l’entorn familiar (conflictes entre germans, o

Carme Oriol (Fotografia de Josep Meseguer-Carbó. Arxiu Maestrat Viu)

entre pares i fills), disputes entre veïns o entre els habitants d’un poble i els del costat, etc. També tracten temes més abstractes, com la bondat i la maldat, la intel·ligència i la beneïterria, la riquesa i la pobresa... i donen unes normes de conducta que ajuden les persones a incorporar uns valors que els seran de gran ajuda en les seves relacions humanes i socials.

Les rondalles tradicionalment s’han divulgat per transmissió oral, és a dir, de boca a orella. Els intercanvis comercials, les migracions, han contribuït al llarg dels segles a difondre-les i això ha fet que moltes d’aquestes rondalles hagin traspassat fronteres culturals i lingüístiques i que, per tant, siguin conegudes en diversos països d’arreu del món. Les rondalles són, per tant, un bon instrument per a la integració de nens i nenes provinents d’altres cultures.

A finals del segle XIX i principis del XX, els folkloristes es van interessar per realitzar estudis comparatius que permetessin observar les semblances i les diferències entre les diverses versions d’una mateixa rondalla. Per

1 Aquest treball forma part del projecte PGC2018-093993-B-100 (MCIU/AEI/FEDER, UE), finançat pel Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats, i s’emmarca en les activitats del Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana (GRILC) (2017 SGR 599). Reprodueix el text de la conferència impartida en el Festival de Contes al Maestrat “Conta’M” celebrat a Càlig (16-18 d’octubre de 2020).

facilitar aquesta tasca comparativa es va crear un catàleg internacional que permetés agrupar-les i documentar-les. Aquest catàleg, des de la seva aparició l'any 1910 fins a la seva última revisió l'any 2004, ha anat incorporant nous arguments (denominats "tipus") i ha anat actualitzant la bibliografia existent sobre les col·leccions de rondalles publicades. La darrera revisió del catàleg es va publicar en tres volums amb el títol *The Types of International Folktales* (Uther 2004).

Els autors del catàleg, en les successives edicions, han estat el folklorista finlandès Antti Aarne, el nord-americà Stith Thompson i l'alemany Hans-Jörg Uther. Per això, entre els folkloristes, quan cal identificar una rondalla, s'utilitzen les sigles ATU (que fan referència a les inicials del cognom de cada un dels autors del catàleg: Aarne/Thompson/Uther). Aquests sigles van seguides del número de catalogació. Així, per exemple, quan parlem del tipus ATU 510A ens estem referint a la rondalla "La Ventafocs" o quan esmentem el tipus ATU 709 fem referència a la rondalla "Magraneta" (La Blancaneu dels germans Grimm, que en la tradició catalana és coneguda també amb el nom de "Tarongeta" o "Tarongineta"). En moltes de les nostres versions, la protagonista no és blanca de cara com la neu, sinó que és blanca de cara com la tarongina (la flor del taronger), o rosada de galtes com la magrana (i d'aquí el nom de Magraneta) o rosada de galtes com la taronja (i, per això, la protagonista es diu Tarongeta). Aquests referents, com veiem, estan relacionats amb la cultura pròpia.

Prenent com a base aquest catàleg internacional, en els diferents països del món s'han anat elaborant catàlegs específics que són complementaris del catàleg internacional. Pel

que fa a la cultura catalana, disposem de l'*Índex tipològic de la rondalla catalana* (Oriol; Pujol 2003), de la seva versió en anglès, *Index of Catalan Folktales* (Oriol; Pujol 2008), i de la base de dades *RondCat. Cercador de la rondalla catalana*, consultable per Internet a l'adreça <<http://rondcat.arxiudedefolklore.cat/>>. Aquestes tres eines catalogràfiques van ser el resultat d'un projecte d'estudi i de catalogació de les rondalles catalanes, que vam dur a terme el professor Josep M. Pujol i jo mateixa, a la URV, amb l'ajuda de diversos col·laboradors.

Per als professors i per als narradors de rondalles, aquestes eines constitueixen una font d'informació molt valuosa, ja que ajuden a conèixer l'existència d'una gran varietat de rondalles catalanes. Fins ara tenim catalogats més de 500 tipus rondallístics (arguments de rondalles) i tenim documentades més de 2.000 versions d'arreu del domini lingüístic català.

El catàleg conté diverses seccions. La primera està dedicada a les rondalles d'animals. Aquestes rondalles, com el seu nom indica, estan protagonitzades per animals que es comporten com si fossin éssers humans. Són unes narracions molt adequades per als nens petits, ja que tant el tema com l'estructura s'adapten a les seves característiques. Es tracta de narracions breus, que contenen recursos estilístics, com les fórmules rimades, les repeticions i les onomatopeies, que estimulen la participació dels infants, la interacció i la comprensió del missatge.

La segona secció és la de les rondalles meravelloses. Aquestes rondalles contenen elements extraordinaris del món del meravellós, d'un món que funciona amb unes regles que són diferents de les del nostre món. Per exem-

ple, en aquestes narracions és possible que un príncep desperti la protagonista que ha estat dormint durant cent anys; o que un gripau es transformi en un bell príncep; o que la cova dels lladres s'obri quan el protagonista diu les paraules màgiques "Obre't Sèsam" o "Obre, Bitzoc", com succeeix en una rondalla mallorquina recollida per Antoni M. Alcover. Des del punt de vista estilístic, aquests relats contenen fórmules, com la d'inici, "Això era i no era", o la final, "Conte contat, ja està acabat". Les rondalles meravelloses tradicionalment s'han adreçat a nois i noies que avui diríem "preadolescents" i parlen de les dificultats que cal superar en el pas de l'edat infantil a l'edat adulta.

Altres seccions del catàleg corresponen a les rondalles d'enginy i les contarelles. En aquest cas, es tracta de rondalles que es dirigeixen principalment a persones adultes. Tenen un estil realista i una menor presència d'elements simbòlics. Parlen de veïns envejosos, d'adulteris i d'infidelitats, de capellans i de beates, de sàvies decisions i de judicis justos. Moltes d'aquestes rondalles tenen una estructura senzilla i un component humorístic que les apropa als acudits. Juguen amb expressions de doble sentit i inclouen fórmules enigmàtiques.

La consulta del catàleg de rondalles català combinada amb la del catàleg internacional de referència, és a dir, l'elaborat per Aarne/Thompson/Uther ens pot permetre comparar versions catalanes amb les existents en altres països i transmetre als nostres alumnes el missatge que les rondalles són universals perquè els temes que tracten també ho són. Aquesta pot ser una manera d'afavorir la interculturalitat a l'aula.

Montserrat Cendra, professora d'educació secundària, ara jubilada, és autora del llibre *Contes de l'altra riba. Manual del rondallaire intercultural* (2011). A través d'una recerca que va dur a terme fa anys, va recollir una sèrie de rondalles de la tradició oral del Marroc amb l'objectiu de trobar els punts de contacte amb la tradició catalana. L'autora va traduir aquestes rondalles marroquines al català i les va incloure en el llibre acompanyades d'una proposta pedagògica per treballar-les a l'aula.

Vegem-ne un exemple amb una rondalla d'animals que correspon al número ATU 32. Aquesta rondalla, en el catàleg català, du per títol "La guineu surt del pou gràcies al llop" i presenta el següent argument genèric:

La guineu, que ha caigut al fons d'un pou, convenç el llop perquè hi baixi en una galleda fent-li creure que es podrà menjar un formatge que és, en realitat, el reflex de la lluna. El llop hi baixa i fa pujar l'altra galleda amb la guineu a dintre. (Oriol; Pujol 2003: 27)

La versió del Marroc recollida per Montserrat Cendra en el llibre esmentat correspon a aquest mateix tipus. Presenta un desenvolupament similar, però s'hi observen diferències culturals (per exemple, amb els animals protagonistes) i també un acabament que aporta a la rondalla un element de reflexió interessant. La rondalla, que es titula "Dins del pou", diu així:

Diuen que un dia l'eriçó es va trobar un xacal i li va preguntar cap on anava.

—Vaig de cacera.

Van caminar junts un bon tros, fins arribar a un pou que tenia una corda amb dues

galledes per treure aigua. Les dues bèsties es van aturar per apagar la set. L'eriçó va saltar dins d'una de les galledes, i va baixar cap al pou. Saciada la seva set, va voler tornar cap a la superfície. Però, com podia fer-ho? Va cridar el xacal:

—Ei, xacal, aquí dins hi ha vuit cabretes amb els seus cabridets! Corre, vine!

L'animal no s'ho va fer repetir, va saltar a l'altra galleda. Naturalment, mentre la galleda del xacal baixava, la de l'eriçó anava pujant.

—Què està passant? —va preguntar el xacal quan es va adonar que l'eriçó ja era per damunt seu, després d'haver-se creuat al mig del pou.

—Ai company —respongué l'eriçó—, les coses canvien sovint. La vida és així: de vegades uns són dalt de tot, i altres cops, a baix. (Cendra 2011: 22)

La comparació d'aquestes dues versions ens fa veure que mentre la primera és una rondalla on un animal venç l'altre mitjançant l'astúcia, la segona té, a més, una reflexió final que li dona un caràcter exemplar. Ens diu que el que tenim avui potser demà ho podem perdre.

2. LA FUNCIO EDUCATIVA DE LES RONDALLES

Les rondalles serveixen per ajudar els infants i els adolescents a fer-se grans, és a dir, a superar molts dels problemes emocionals i afectius que comporta el pas a la vida adulta. Referint-se a les rondalles destinades als infants, el folklorista nord-americà Alan Dundes (1989: 123, 140) ja fa unes quantes dècades va fer notar que aquestes narracions sempre són

explicades des del punt de vista dels infants, no dels adults. Dit d'una altra manera, els adults expliquen als infants allò que necessiten sentir.

Cada vegada que s'explica una rondalla, el narrador l'adapta a les necessitats psicològiques de la criatura que té al davant, li trasllada emocions, afecte, estima, valors. Per això, una de les principals funcions de la rondalla és l'educativa.

Ho veurem a través de l'anàlisi d'una rondalla valenciana titulada "Cigronet" (ATU 700), recollida per les germanes Rosabel i Mari Roig Vila i publicada l'any 1999 en el llibre *Contes i jocs populars de les valls de Guadalest i de l'Algar* (1999). Es tracta d'una rondalla molt popular, que a Catalunya es coneix majoritàriament amb el nom d'"En Patufet".

Aquesta versió de la Marina Baixa conté tota una sèrie de detalls que ens indiquen que es tracta d'una rondalla "personalitzada", és a dir, d'una rondalla que està adreçada a una criatura que es comporta com és característic que ho facin les criatures d'aquesta edat evolutiva. En dono, a continuació, una versió resumida:

Un matrimoni que no té fills demana a Nostre Senyor que els en doni un, encara que sigui com un cigronet. Al cap d'un temps tenen un xiquet com un cigronet. Un dia, sa mare cosia i ell estava a la seva vora. "I ell... el cabasset de costura, pam, cul per amunt". Sa mare, vinga a mirar, però no el veia. Posava el cabasset bé i tornava a cosir. "I ell a la miqueta, pam, costureret cul per amunt, tot en terra". I sa mare vinga a mirar. Es tornava boja. I ell: "—Cla, cla, cla, cla —vinga a riure". La mare li diu que

vagi a dur l'esmorzar al pare i ell respon: "—Sí, bé!". Llavors li posa l'esmorzar dins d'una coixinera lligada amb una veta. Ell, amb la coixinera arrossegant per terra, arriba fins on és el seu pare, però només li queda la veta (la coixinera l'ha perdut pel camí). Es posa a ploure i el pare el fa tornar cap a casa amb el matxo carregat i ell dins de l'orella de l'animal. Arriba al poble i tots diuen: "—Ai, un matxo solt!". Agafen el matxo, el fan entrar dins a casa i el Cigronet crida que el deixin anar. La gent diu: "—Però qui parla? On ets?". Passa el mateix cada vegada que el matxo entra en les altres cases del poble. Finalment, la mare el veu arribar i li diu: "—Ai, quin dimoni que ets, Cigronet!". La mare obre l'orella del matxo i treu el cigronet de dins. (Roig Vila 1999: 65-67)

Fixem-nos que en aquesta versió el comportament del nen reflecteix algunes de les característiques que es corresponen a l'inici de l'etapa de la primera infantesa tal com la va definir el psicòleg Jean Piaget (1975).

Una primera característica d'aquesta etapa és que el nen llença objectes a terra per experimentar, per descobrir com es comporta el món que l'envolta, però també per cridar l'atenció dels adults (Osterrieth 1999: 85-86). Aquesta característica la veiem reflectida en aquestes frases de la rondalla: "I ell... el cabasset de costura, pam, cul per amunt". Sa mare, vinga a mirar, però no el veia. Posava el cabasset bé i tornava a cosir. "I ell a la miqueta, pam, costureret cul per amunt, tot en terra".

Una segona característica és que el nen es mostra obedient i col·laborador. A la rondalla, accepta de bon grat de portar el dinar al pare.

Fixem-nos-hi: La mare li diu que vagi a dur l'esmorzar al pare i ell respon: "—Sí, bé!".

Una tercera característica és que el nen té dificultats en l'adquisició de l'autonomia motora. A la rondalla, el nen porta la coixinera amb el menjar del pare a dins, però l'arrossega per terra, ja que encara no és prou fort i es cansa. Diu la rondalla: "Ell, amb la coixinera arrossegant per terra".

Una quarta característica és que el nen augmenta la socialització. A la rondalla, aquesta característica es fa evident quan el nen troba la gent del poble i, com si es tractés d'un joc, entra i surt de les cases. La gent diu: "—Però qui parla? On ets?".

Una cinquena característica és que el nen reforça l'autoestima. A la rondalla, la mare expressa simpatia i comprensió cap al seu fill, i valora positivament els seus progressos. L'aspecte afectiu s'observa al llarg de tota la rondalla, però especialment cap al final, quan la mare diu: "Ai, quin dimoni que ets, Cigronet!".

3. LES RONDALLES SÓN CONSERVADORES?

La tradició oral ens proporciona versions que tenen la seva personalitat, el seu color, com aquesta que hem comentat. Són versions que denoten una fidelitat a les fonts orals i que són diferents de les que s'han fet més populars, com les de Grimm o Perrault. De fet, és precisament el coneixement i l'ús d'aquestes versions més populars de Grimm o Perrault el que ha generat una opinió bastant generalitzada segons la qual les rondalles són fonamentalment conservadores. Però, realment, les rondalles tradicionals són conservadores?

Sobre aquesta qüestió, em sembla molt aclaridora l'aportació teòrica del folklorista nord-americà Barre Toelken, que va definir el que va anomenar "les lleis bessones" (*the twin laws*) del folklore (Toelken 1979: 34-36). Segons aquestes lleis, el folklore està subjecte a dues forces o qualitats, una de conservadora i una altra de dinàmica. La conservadora intenta retenir característiques de contingut i d'estil dels relats obtinguts a través de la tradició, mentre que la dinàmica busca introduir canvis en aquests relats en funció del context en què s'utilitzen.

Aquestes tensions provoquen una enorme variació en la tradició oral que és, per descomptat, molt més dinàmica que la tradició escrita. Així, quan sovint es parla del conservadorisme del folklore, és perquè el punt d'atenció es posa en determinades versions escrites (com ara les de Perrault o els germans Grimm) que, basades en relats orals tradicionals, van ser modificades pels seus compiladors, i en canvi no es té en compte l'enorme varietat de versions que viuen en la tradició oral i que s'adapten i evolucionen constantment.

Els materials aplegats pels folkloristes ens aporten alguns indicis significatius sobre el dinamisme de la tradició de què ens parla Barre Toelken. Vegem-ho amb dos exemples: "El llop i les cabretes" i "La Caputxeta vermella".

3.1 EL LLOP I LES CABRETES

Hi ha moltes versions recollides de la tradició oral que val la pena reivindicar i incorporar al nostre repertori de rondalles. En molts casos, ens sorprendríem de l'actualitat que tenen

versions de fa més d'un segle. Per exemple, hi ha una versió de la rondalla "El llop i les cabretes" (ATU 123), recollida per Jacint Verdaguer, que forma part del llibre *Rondalles*, publicat per primera vegada el 1905, que té un desenvolupament diferent del de la coneguda versió dels germans Grimm.

A la versió de Verdaguer, titulada "La guineu i el llop", les protagonistes són dues cabrides, que són actives i espavilades. Aquesta versió, explicada a continuació de forma resumida, diu el següent:

Una cabra té dues cabrides. Cada dia se'n va a pasturar i, quan torna, recita una fórmula rimada perquè les cabrides la reconeixin i li obrin la porta. Un dia, la guineu, que ha vist el que passa, imita la veu de la mare i les cabrides li obren la porta. Però, en veure que es tracta d'un animal que no reconeixen, les cabrides es posen a belar tan fort que la guineu, que no vol tenir problemes, només agafa una mica de formatge i se'n va. Es posa a menjar el formatge sobre una roca i va llençant les crostes a terra. El llop, que guaita famolenc al peu de la roca, les agafa i se les menja. Pregunta a la guineu on ha trobat aquest menjar tan saborós i la guineu li diu que a casa de la cabra. Li explica que perquè li obrin la porta ha de dir una fórmula rimada. El llop va a casa de la cabra, però pronuncia la fórmula de forma maldestra i amb veu ronca. Les cabrides sospiten que és el llop, de qui la mare els havia parlat tantes vegades. Així és que es posen a belar molt fort i no li obren la porta. I el llop ha de marxar sense menjar res. (Verdaguer 1993: 100-102)

Observem que en aquesta versió hi intervenen més personatges animals que en la rondalla dels Grimm. Tenim la cabra i les dues cabrides, la guineu i el llop. A més, en aquesta versió de Verdaguer hi ha tres episodis: en el primer intervenen les cabrides i la guineu; en el segon, la guineu i el llop; i en el tercer, les cabrides i el llop. Fixem-nos també que el paper que tenen les cabrides és actiu. Elles s'espavilen, primer per vèncer la guineu i, després, el llop. La tradició, doncs, ens presenta protagonistes actives, com les cabrides d'aquesta rondalla de Verdaguer.

3.2 LA CAPUTXETA VERMELLA

“La Caputxeta vermella” (ATU 333) és una rondalla que també coneixem bàsicament a través de la versió dels germans Grimm. En el llibre *Contes infantils i de la llar*, els Grimm van publicar una versió principal de la rondalla de la Caputxeta vermella i després, al final d'aquest text, van anotar de forma sintètica una versió secundària que difereix de la principal, bàsicament, en el final. La versió principal és la que ha aconseguit tenir una major popularitat. S'ha divulgat a través de llibres de literatura infantil, de programes radiofònics, de sèries de televisió i de pel·lícules de dibuixos animats. En aquesta versió la Caputxeta i l'àvia tenen un paper passiu. Per contra, el llop i el caçador tenen un paper actiu: el llop convenç fàcilment la Caputxeta perquè s'entretregui al bosc i, després, es menja l'àvia i la nena sense que elles ofereixin cap resistència; i el caçador resol positivament la situació i les salva.

Des del punt de vista educatiu, aquesta versió ens presenta una heroïna sense inici-

ativa que, a més, es comporta d'una manera ingènua i innocent. Per exemple, quan la Caputxeta es troba amb el llop, la versió ens diu que “ella no sabia que el llop era un animal perillós i per això no es va espantar”.

Tal com hem comentat, al final d'aquesta versió principal, que és la que més s'ha divulgat en les adaptacions de la rondalla dirigides a un públic infantil, els germans Grimm van anotar una versió secundària, i molt més breu, que narra la trobada de la Caputxeta amb un altre llop. En aquesta versió, com veurem, el paper de les protagonistes és bastant diferent al de la versió principal. La versió, que explico en català a partir de l'edició en castellà de Seijo Castroviejo (1985-86: 176), diu així:

S'explica que, en certa ocasió, la Caputxeta portava dolços a l'àvia i es va trobar el llop. Aquest va voler apartar-la del camí, però la Caputxeta es va cuidar prou de fer-li cas i va seguir el seu camí. Quan va arribar a casa de l'àvia li va dir que s'havia trobat amb el llop i que aquest li havia dit bon dia, però que li havia notat una mirada maligna i va afegir: —Si no hagués estat al mig del camí, m'hauria devorat.

—Vine amb mi —li va dir l'àvia. Anem a tancar la porta perquè no pugui entrar.

Al cap d'una estona el llop va trucar a la porta i va dir:

—Àvia, soc la Caputxeta vermella i et porto dolços.

Però elles es van quedar callades i no li van obrir la porta. El llop va començar a rondar per fora de la casa i es va enfilat a la teulada disposat a esperar que, a la tarda, la Caputxeta sortís de casa. Pensava que, llavors, podria seguir-la i menjar-se-la en

la foscor. Però l'àvia es va adonar del que tramava el llop i va dir a la Caputxeta:

—Ves a buscar una galleda i omple la pila de davant de casa amb l'aigua bullent que he fet servir per coure els embotits.

La Caputxeta així ho va fer.

Quan el llop va sentir l'olor d'embotits, va mirar cap avall i va estirar tant el coll que va perdre l'equilibri, va caure dins de la pila i es va ofegar. I la Caputxeta vermella va tornar cap a casa i ningú li va fer cap mal.

En aquesta versió, veiem, per tant, que la Caputxeta no és una nena innocent i ingènua, sinó que desconfia del llop quan se'l troba al camí i no deixa que ell l'enganyi. D'altra banda, les protagonistes femenines són les que porten la iniciativa i adopten un paper actiu davant del perill. La nena alerta l'àvia de la seva trobada amb el llop. I l'àvia protegeix la nena i actua de forma intel·ligent (tanca bé la porta de casa); després, intueix que el llop vol fer mal a la seva neta i actua amb astúcia per desfer-se'n. Elabora un pla per vèncer el llop i entre les dues ho aconseguen sense l'ajuda de cap caçador.

Un breu resum de les dues versions ens permetrà veure'n d'una manera sintètica les diferències més significatives:

LA CAPUTXETA VERMELLA: VERSIÓ PRINCIPAL (GRIMM)

- La Caputxeta troba el llop. "Ella no sabia que era un animal perillós". S'entreté al bosc.
- El llop es fa passar per la Caputxeta, entra a casa de l'àvia i se la menja.
- El llop es fa passar per l'àvia i es menja la Caputxeta.
- Un caçador troba el llop i salva la Caputxeta i l'àvia.

LA CAPUTXETA VERMELLA: VERSIÓ SECUNDÀRIA (GRIMM)

- La Caputxeta troba el llop. Li veu una mirada maligna. Se'n malfia i no s'entreté al bosc.
- L'àvia i la Caputxeta es tanquen dins de casa.
- El llop es fa passar per la Caputxeta. L'àvia i la Caputxeta no li obren la porta. Omplen una pila amb aigua bullent.
- El llop cau dins de la pila i s'ofega.

A la vista d'un desenvolupament de les rondalles tan diferent, podem preguntar-nos per què es va divulgar fonamentalment la primera versió i no la segona, quan resulta que totes dues són coetànies i apareixen publicades en el mateix llibre dels Grimm una a continuació de l'altra. La resposta estaria segurament en el caràcter secundari de la versió: els mateixos Grimm la van publicar de forma més breu, com un apèndix a l'anterior i no com una versió narrada de forma completa, de manera que això ja determinava quina era la versió *bona*.

La versió principal contenia uns valors que des d'un punt de vista masculí, el dels recopiladors de la rondalla (els germans Grimm), interessava difondre. Aquests valors, de caràcter conservador des del punt de vista ideològic, consistien a transmetre un patró de comportament actiu, el de l'home, i un altre de passiu, el de la dona.

Veiem, doncs, que en l'època en què va ser recollida la rondalla, hi havia altres versions menys conservadores que la principal, una realitat de la qual els Grimm van deixar constància en la seva versió secundària.

En el món de les rondalles hi ha múltiples versions, però els circuits comercials aconseguen que es divulguin i popularitzin no-

més algunes d'elles. I aquesta elecció comporta la transmissió d'uns determinats valors, com hem vist.

4. CONCLUSIONS

Dels continguts exposats podem extreure'n les següents conclusions: (1) Les rondalles transmeten uns valors i, en aquest sentit, tenen un caràcter educatiu; (2) La tradició oral no sempre és conservadora en el sentit ideològic del terme. Les rondalles no són productes estàtics i inamovibles i, per això, la tradició ens subministra versions de tota mena; (3) Cal valorar les versions orals. Algunes versions publicades han estat reelaborades pel compilador del recull i, per tant, reflecteixen el seu punt de vista (de vegades conservador). Així doncs, a més de les versions publicades, cal tenir en compte la variabilitat que proporcionen les versions orals, i (4) Les rondalles es recreen cada vegada que s'expliquen i ens permeten actualitzar el missatge, així com adaptar-lo a l'evolució de les societats, sense perdre allò que és essencial en la història narrada.

BIBLIOGRAFIA

- ATU: UTHÉ, Jans-Jörg (2004).
- CAPMANY, Maria Aurèlia (1965). "Pròleg". A: CAPMANY, Aureli. *Aureli Capmany explica set rondalles*. Barcelona: Barrigòtic.
- CENDRA, Montserrat (2011). *Contes de l'altra riba. Manual del rondallaire intercultural*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- DUNDES, Alan (1989). "The psychoanalytic study of the Grimms' tales". *Folklore matters*. Knoxville: The University of Tennessee Press, 112-150.
- GRIMM, Jacob; GRIMM Wilhelm (1985-1986). *Cuentos de niños y del hogar*. Traducción de María Antonia SEIJO CASTROVIEJO. Madrid: Anaya, 3 vols. [Traducció integral i completa de la setena edició, de 1857, de *Kinder- und Hausmärchen*]
- ORIO, Carme; PUJOL, Josep M. (2003). *Índex tipològic de la rondalla catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.
- (2008). *Index of Catalan Folktales*. FFC 294. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
- OSTERRIETH, Paul (1999). *Psicología infantil*. Madrid: Ediciones Morata, 15a ed. [primera edició en francès, 1960].
- PIAGET, Jean (1975). "El desarrollo mental del niño". *Seis estudios de psicología*. Barcelona: Barral Editors, 5a ed., p. 11-94 [primera edició en francès, 1940].
- ROIG VILA, Rosabel; ROIG VILA, Mari (1999). *Contes i jocs populars de les valls de Guadalest i de l'Algar*. Alacant: Institut de Cultura Juan Gil-Albert.
- RONDCA. Cercador de la rondalla catalana (<http://rondcat.arxiudefolklore.cat/>).
- TOELKEN, Barre (1979). *The dynamics of folklore*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- UTHER, Jans-Jörg (2004). *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography*. FFC 284, 285, 286. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 3 vols.
- VERDAGUER, Jacint (1993). *Rondalles*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat [primera edició 1905].
- ZIPES, Jack (1993). *The Trials & Tribulations of Little Red Riding Hood*. Nova York – Londres: Routledge.